

Besluitformulier

Team Beleidsadviseurs en ondersteuning Ruimte

Zaaknummer : 377307 Datum : 15 februari 2023	Opsteller : W. Romijn en A. Vos
Onderwerp: Eindrapportage pilotproject duurzame warmte Planetenbuurt en nieuwe projecten in verkenninggebied Planetenbuurt	
Besluit: 1. Overnemen van de conclusie uit de Statusrapportage pilotproject duurzame warmte Planetenbuurt, dat een collectief warmtenet op dit moment geen haalbare aardgasvrije oplossing is voor het projectgebied in de Planetenbuurt. 2. De ontwikkelovereenkomst met Duurzaam Opgewekt ontbinden en de bijbehorende vergoeding van €23.803,52 aan hen betalen en dit te dekken ten laste van de binnen de reserve Duurzaamheid beschikbare ruimte (risico reservering). 3. Het restant ELENA-subsidie beschikbaar stellen voor andere gemeenten die reeds investeren in een warmtenet en daarmee de vaststelling van de Europese subsidie veiligstellen. 4. Instemmen met het starten van nieuwe projecten in verkenninggebied Planetenbuurt en de inwoners hierover met de bijgevoegde brief te informeren. 5. De Raad met bijgevoegde informatiebrief informeren over de resultaten van het pilotproject duurzame warmte Planetenbuurt en de nieuw te starten projecten in verkenninggebied Planetenbuurt.	

Publiekssamenvatting

De Planetenbuurt is één de vijf verkenninggebieden in het kader van de warmtetransitie. In een deel van de Planetenbuurt zijn we in 2019 aan de slag gegaan met het pilotproject duurzame warmte Planetenbuurt. Samen met warmteleverancier Duurzaam Opgewekt en de grote gebouweigenaren Woonforte en de Alrijne Groep is veel leerervaring opgedaan. Een collectief warmtenet is op dit moment nog geen haalbare oplossing is om van aardgas af te gaan. De geleerde lessen en opgedane kennis delen we met andere gemeenten, provincie Zuid-Holland en Rijk en gebruiken we in onze andere verkenninggebieden. Voor verkenninggebied Planetenbuurt blijven we de mogelijkheden voor duurzame warmtealternatieven volgen. In deze wijk gaan we volop inzetten op energiebesparing en energiearmoede preventie, een noodzakelijke eerste stap op weg naar aardgasvrij. We bouwen daarmee aan een netwerk van sociale partners en inwoners in de wijk, waarmee we de energietransitie verder vormgeven. Inwoners in het verkenninggebied worden hierover per brief geïnformeerd.

Inleiding

Vanuit het Rijk heeft iedere gemeente de opdracht gekregen om een Transitievisie Warmte (TVW) op te stellen en te starten met wijkuitvoeringsplannen. Het uiteindelijke doel is aardgasvrij in

2050. In onze TVW (vastgesteld in februari 2022) zijn vijf verkenningengebieden aangewezen waarvan in 2030 bekend moet zijn hoe zij aardgasvrij worden. In deze gebieden doen we leerervaring op voor de warmtetransitie. De Planetenbuurt is zo'n verkenningengebied.

Vooruitlopend op de TVW zijn we in 2019 gestart met het pilotproject Duurzame Warmte Planetenbuurt. Doel is om leerervaring op te doen met het ontwikkelen van een concreet warmteproject en een deel van de Planetenbuurt aardgasvrij te maken. Gekozen is voor de Planetenbuurt vanwege de aanwezigheid van meerdere grootverbruikers en de ligging aan de Oude Rijn. De insteek was om de warmte en de koude uit het oppervlaktewater te benutten (aquathermie).

Samen met Alrijne Zorggroep en Woonforte is warmteleverancier Duurzaam Opgewekt geselecteerd om een betrouwbaar, betaalbaar en duurzaam warmtealternatief voor aardgas te ontwikkelen. Begin 2022 is de ontwikkelfase gestart met de ondertekening van de ontwikkelovereenkomst tussen de Gemeente en de warmteleverancier. Heel kort samengevat is in deze overeenkomst vastgelegd hoe Duurzaam Opgewekt:

- de businesscase opbouwt (transparant, welk rendement, welke afschrijftermijnen etc.),
- het ontwerp opstelt en
- stakeholders en de wijk hierbij betreft.

Afronding pilotproject duurzame warmte Planetenbuurt

De afgelopen maanden heeft Duurzaam Opgewekt een schetsontwerp opgesteld en een business case doorgerekend. Hieruit blijkt dat een collectief warmtenet op dit moment geen haalbare aardgasvrije oplossing voor het projectgebied in de Planetenbuurt is. Met name de uitkomsten van de businesscase en de daarin berekende onrendabele top (van ongeveer 18 miljoen) zijn doorslaggevend. De stakeholders Alrijne en Woonforte onderschrijven deze conclusie. Zij gaan individueel verder met het verduurzamen van hun panden tot aardgasvrij(ready). Woonforte gaat op basis van dit project haar eigen visie op aardgasvrij evalueren en wil de geleerde lessen hiervan toepassen in het project Rijnhaven/Zeeheldenbuurt.

Met instemming van de stakeholders is bijgevoegde statusrapportage opgesteld. Hierin leest u de achtergrond en doelstellingen van het pilotproject, de conclusies en de oorzaken waarom een collectief warmtenet nu niet haalbaar en betaalbaar is in dit deel van de Planetenbuurt.

Ontbinden ontwikkelovereenkomst met Duurzaam Opgewekt

Een logisch gevolg hiervan is dat we de samenwerking met Duurzaam Opgewekt voor dit project beëindigen. Afgesproken is dat Duurzaam Opgewekt bij ontbinding van de ontwikkelovereenkomst alle ontwerpen, businesscases etc. overdraagt aan de gemeente. De opgebouwde kennis en netwerken blijven zo behouden voor vervolgprojecten en worden meegenomen in de op te stellen uitvoeringsprogramma warmtetransitie.

Duurzaam Opgewekt ontvangt conform de afspraken in de ontwikkelingsovereenkomst een vergoeding van €23.803,52.

Voorstel voor vervolg

De Planetenbuurt is benoemd als verkenningengebied in de Transitievisie warmte. Dat betekent dat we voor dit gebied de ontwikkelingen van duurzame warmtealternatieven blijven volgen. In 2023 wordt het uitvoeringsprogramma warmtetransitie opgesteld waar de leerervaring uit dit pilotproject in wordt meegenomen. Naar verwachting wordt dit programma eind 2023 aan college/raad aangeboden.

Voorstel is om de komende jaren in de Planetenbuurt in te zetten op maximaal energie besparen, energiearmoede preventie en het opbouwen van een netwerk met partners en inwoners. We sluiten hierbij aan op onze energiearmoede aanpak en op de doelgroepenaanpak van de Rijksoverheid voor oa VvE's, particuliere koopwoningen, sociale huurwoningen en maatschappelijk vastgoed. Zo zorgen we voor een grotere betrokkenheid van de wijk bij de energietransitie.

Op korte termijn gaan we als volgt aan de slag:

- In het najaar 2023 organiseren we een brede energiemarkt in Alphen Noord (waar de Planetenbuurt onderdeel van uit maakt), zoals we dat ook succesvol in de Plataan in Boskoop hebben gedaan (+/- 500 bezoekers). Dit wordt een markt met energiehulp voor iedereen. Dus voor zowel de inwoners die kunnen investeren als inwoners die dat niet kunnen.
- De Planetenbuurt is samen met de Edelstenenbuurt een gebied in Alphen Noord met het hoogste percentage inwoners in energiearmoede. Het merendeel van deze inwoners in de Planetenbuurt woont in een flat met een slecht energielabel en gemengd bezit (dat wil zeggen: VvE van sociale huur en kopers). Door het gemengde bezit is verduurzaming van dit soort flats ingewikkeld. We gaan daarom inzetten op ondersteuning van de VvE's bij de noodzakelijke verduurzaming.
- Voor de verduurzaming van goedkopere woningen met een slecht energielabel komt vanaf maart 2023 subsidie beschikbaar vanuit het Nationaal Isolatie Programma (NIP). We werken aan een NIP-subsidie aanvraag voor VvE's en particuliere koopwoningen.
- Inwoners met een koopwoning kunnen advies inwinnen bij de energiecoaches van Energiek Alphen en gebruik maken van onze duurzaamheidslening en landelijke subsidies.
- Woonforte treft voorbereidingen om de Herculesflat te renoveren tot de standaard. Dit is een isolatieniveau waarbij de woning voor midden temperatuurverwarming geschikt is gemaakt als voorbereiding op aardgasvrij. Renovatie staat gepland voor 2024.
- Alrijne Zorggroep gaat in navolging van dit project haar panden zelf verduurzamen tot aardgasvrij.
- Tot slot zijn we voornemens om ook in Alphen Noord te starten met een klussendienst, naar voorbeeld van de succesvolle energieklussendiensten in Boskoop en in de kernen van voormalige gemeente Rijnwoude. Bij inwoners die weinig te besteden hebben zijn al ruim 300 klussen uitgevoerd sinds de start in november 2022.

Beoogd maatschappelijk resultaat

De warmtetransitie is een grote opgave waar we voor staan. Er is nog geen blauwdruk om dit in de bestaande bouw eenvoudig te realiseren. Het is belangrijk dat we leerervaring opdoen om te komen tot een aardgasvrije oplossing die betrouwbaar, betaalbaar en duurzaam is. Dit doen we in de vijf verkenningsgebieden.

Op de korte termijn richten we ons op energie besparen en preventie van energiearmoede.

Hiermee helpen we inwoners om hun energieverbruik te verlagen. Samen met inwoners, corporaties, VvE's en sociale partners leggen we een basis om op termijn de stap naar aardgasvrij te kunnen maken.

Kader

- Duurzaamheidsprogramma 2021–2030;
- Coalitieakkoord 2022–2026;

- Transitievisie Warmte;
- Plan van aanpak energiearmoede, juli 2022 vastgesteld;
- Rijks beleidsprogramma Versnelling verduurzaming Gebouwde Omgeving;
- Nationaal isolatieprogramma
- Europese subsidie ELENA–Programma Project Duurzame Wijkwarmte
- Ontwikkelovereenkomst Duurzaam opgewekt– Gemeente

Argumenten

Resultaten en conclusie van onderzoek en businesscase warmtenet

In de bijgevoegde Statusrapportage kunt u lezen waarom een collectief warmtenet op dit moment geen haalbare aardgasvrije oplossing voor het projectgebied in de Planetenbuurt is.

Oorzaken zijn onder meer:

- Uit de businesscase van Duurzaam Opgewekt komt een onrendabele top van bijna €18 miljoen voor een collectief warmtenet.
- De kosten in de exploitatie vallen veel hoger uit dan in de eerdere studiefase (door o.a. hogere energie- en materiaalprijzen en hogere financieringslasten).
- Het is voor Alrijne en Woonforte voordeliger en duurzamer als zij zelfstandig (zonder warmteleverancier) van het aardgas afgaan.
- De kosten om de (particuliere) laagbouwwoningen geschikt te maken voor aansluiting op een warmtenet zijn hoger dan eerder verwacht.
- Onzekerheid van deelname van de laagbouwwoningen is een te groot risico voor de warmteleverancier (vollooprisico).
- Wijkgerichte subsidie voor de onrendabele top ontbreekt (er is nog geen vervanging voor de Proeftuinensubsidie Aardgasvrije wijken).
- Warmtewet 2 ontwikkelt zich richting verplichte (deels) publieke netten. In dit project is uitgegaan van een privaat net.
- Het projectgebied in de Planetenbuurt bevat alle doelgroepen (Duurzaam Opgewekt noemt dit gebied daarom mini-Nederland). Het is onmogelijk om een wijkaanpak uit te voeren, als het rijk voor alle soorten gebouweigenaren een andere regeling heeft. Op die manier kan financiering voor deze doelgroepen niet gelijktijdig worden aangevraagd en beschikbaar zijn.

Gevolgen voor Programma duurzame wijkwarmte Zuid-Holland – Europese subsidie ELENA

Met het project Planetenbuurt maakt de gemeente onderdeel uit van het Programma duurzame wijkwarmte Zuid-Holland. Dit is een Europees subsidieproject ELENA, waar in totaal 10 warmteprojecten van 9 Zuid-Hollandse gemeenten aan deelnemen. Deelnemende gemeenten zijn Alphen aan den Rijn, Den Haag, Gorinchem, Katwijk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Zoeterwoude en Zwijndrecht. Met de ELENA-subsidie is het voor alle deelnemende gemeenten mogelijk om via de Provincie tot een bedrag van €300.000,- voorbereidingskosten te maken voor het project. Voorwaarde van deze subsidie is wel dat als het project niet of niet geheel leidt tot het afgesproken investeringsvolume, dat de Europese investeringsbank (EIB) via de provincie de gesubsidieerde voorbereidingskosten geheel of gedeeltelijk terug kan vorderen bij de gemeente. Als risicodekking bij eventuele terugvordering, is door de Raad reeds €300.000 beschikbaar gesteld (besluit van 12 december 2019). Voor onze gemeente maken we tot en met afronding van dit pilotproject ongeveer €100.000 aan voorbereidingskosten, die door de ELENA-subsidie worden gedekt.

Er zijn op dit moment drie gemeenten, Rotterdam, Schiedam en Gorinchem, die daadwerkelijk tot investering komen in een collectief warmtenet. Zij halen tezamen het gewenste investeringsvolume van €54 miljoen voor de deadline van 1 oktober 2023 (3 jaar na toekenning van de subsidie). Daarmee is de vaststelling van de totale Europese subsidie veiliggesteld voor alle deelnemende gemeenten.

De drie bovengenoemde gemeenten maken stappen met collectieve warmtenetten omdat:

- er meerdere restwarmtebronnen beschikbaar zijn in de verschillende projecten. Bijvoorbeeld hoge temperatuur restwarmte van de industrie, afvalverwerker en aquathermie.
- de kritische massa voor warmteafname groot is door het hoge percentage woningcorporatiebezit in de projectgebieden.
- er meerdere subsidies verkregen zijn voor de onrendabele toppen zoals Proeftuin aardgasvrije wijken (PAW) subsidie, Subsidie Aardgasvrije Huurwoningen (SAH) en Kansen voor West subsidie. De gemeente Rotterdam investeert mee.

Voorgesteld wordt om na afronding van het pilotproject geen gebruik meer te maken van het restant van de ELENA-subsidie en dit bedrag, ter waarde van €200.000,-, beschikbaar te stellen aan de gemeenten die op korte termijn investeren in een warmtenet. Doordat in deze projecten voldoende geïnvesteerd wordt, wordt aan de voorwaarde van de subsidie voldaan en hoeven wij het reeds gebruikte subsidiebedrag van €100.000,- niet terug te betalen aan de Europese Investeringsbank (EIB).

We blijven onderdeel van het ELENA programma. Op deze manier blijven we leren van de aanpakken in de andere deelnemende gemeenten en kunnen we gezamenlijk lobbyen bij het Rijk voor passende wet- en regelgeving en financiering.

Duurzaamheid

Alphen aan den Rijn is een ambitieuze gemeente als het gaat om duurzaamheid. Gemeente Alphen aan den Rijn is op diverse schaalniveaus bezig met de energietransitie om in 2050 fossiele brandstofvrij en energie- en CO₂- neutraal te zijn. De transitievisie Warmte is in het eerste kwartaal van 2022 vastgesteld.

Financiële consequenties

Bijdrage Duurzaam Opgewekt

Het afronden van het pilotproject duurzame warmte heeft tot gevolg dat de ontwikkelovereenkomst met warmtebedrijf Duurzaam Opgewekt wordt ontbonden. Conform de voorwaarden in deze overeenkomst heeft Duurzaam Opgewekt recht op een bedrag van €23.803,52 van de gemeente. Als risicodekking is hiervoor €100.000,- gereserveerd in de Duurzaamheidsreserve bij raadsbesluit op 28 januari 2021 (zaaknr 347688).

De risico claim vervalt, het restant budget ad. €77.000,- is weer vrij beschikbaar binnen de duurzaamheidsreserve om voor iets anders te worden ingezet.

Risicodekking ELENA vervalt

Als risicodekking bij eventuele terugvordering van de Europese ELENA-subsidie is door de Raad een budget gereserveerd in de Duurzaamheidsreserve van €300.000,- bij besluit op 12 december 2019 (zaaknr. 281102). Er is vanuit ELENA ongeveer €100.000,- subsidie gebruikt in dit project.

Dit bedrag zal niet door de EIB worden teruggevorderd, omdat er gezamenlijk door de negen deelnemende gemeenten voldoende geïnvesteerd wordt in collectieve warmtenetten. Dit betekent dat de risico claim vervalt, het budget ad. €300.000,- is weer vrij beschikbaar binnen de duurzaamheidsreserve om voor iets anders te worden ingezet.

Participatie

In het kader van het duurzame warmteproject Planetenbuurt heeft de participatie zich beperkt tot de grote stakeholders uit het gebied. Er was nog geen aanleiding om een participatietraject met inwoners te starten. Wel is er op verschillende momenten gecommuniceerd met inwoners over het project.

Uitgangspunt van de voorgestelde vervolgaanpak is dat we dit samen doen met inwoners, woningcorporaties, VvE's en sociale partners. Draagvlak, enthousiasme en betrokkenheid onder betrokkenen is immers van cruciaal belang om de energie en warmtetransitie tot een succes te maken. Met de vervolgaanpak leggen we samen met genoemde partijen een stevige basis om energie te besparen en op termijn de stap naar aardgasvrij te kunnen maken. We bouwen de bestaande netwerken verder uit en werken samen met sociale partners aan de transitie. De samenwerking met de grote stakeholders zoals Woonforte en Alrijne wordt voortgezet. Zij gaan zelfstandig verder om de stap naar aardgasvrij te maken in samenspraak met de gemeente.

Realisatie

Na besluitvorming wordt de samenwerking met Duurzaam Opgewekt formeel ontbonden. We blijven onderdeel van het ELENA-project Duurzame wijkwarmte. We starten met de vervolgaanpak. Parallel hieraan wordt het uitvoeringprogramma warmtetransitie opgesteld waar verkenninggebied Planetenbuurt onderdeel van is. De bovengenoemde leerervaring wordt in dit uitvoeringsprogramma meegenomen.

Bijlage

- Statusrapportage pilotproject duurzame warmte Planetenbuurt
- Bewonersbrief projectgebied pilotproject Planetenbuurt
- Raadsinformatiebrief "Stand van zaken Duurzame warmteproject Planetenbuurt Alphen aan den Rijn"